

NYA

BOTANISKA NOTISER

UTGIFNE AF

N:o 7.

E. J. ANDERSSON.

Juli 1850.

INNEHÅLL: ORIG.-AFH.: K. J. LÖNNROTH: Några ytterligare tillägg till Gottlands Flora. — LITT.-ÖFVERS.: MEYER: Flora Hanoverana excursoria. — STRÖDDA UNDERR.: Correspondens från Utgifvaren.

I. Original-Afhandling.

Några ytterligare tillägg till Gottlands Flora af K. J. Lönnroth.

Sommaren år 1849 företog undertecknad i sällskap med Stud. R. Rubenson en resa till Gottland i afsigt att derstädes under några veckor botanisera. Vår resa, i början ämnad att utsträckas öfver hela ön, måste dock för den regniga väderlekens skull inskränkas till den medlersta delen, och är det således blott till dennes Flora här nedan lemnas några tillägg. Då ön under olika tider blifvit undersökt af många skickliga botanici, hvilka sedan offentliggjort sina iakttagelser om dess allmänna vegetationsförhållanden, kan ock numera för den dit resande forskaren intet annat återstå, än att, genom ett noggrannare undersökande af inskränktare localer och mer speciella iakttagelser, verka för en närmare kännedom om denna märkvärdiga provins. Gottland erbjuder ock botanisten så många intressanta localer, att till allas deras noggranna kännedom ännu torde fordras vida långvarigare undersökningar än som hittills blifvit dem egnade och således möjligen rika efterskördar ännu kunna förväntas. En och annan rekryt för Gottlandsfloran och nya lokaler för några förut tagna, på ön sällsyntare, växter hafva

vi varit i tillfälle att påträffa, och jag vill här uppgifva dessa, anseende det för hvarje botanists pligt att, genom offentliggörande af sina, om än få, observationer, i sin mån söka befrämja en noggrannare kännedom af sitt hemlands vegetativa förhållanden.

Emedan man hittills, uti förteckningarne öfver ifrågasvarande ös växter, foljt Linnés sexualsystem, göres äfven så här nedan, för lättandet af öfversigten öfver desamma. De med asterisker utmärkta äro tillförenej der upptagne.

Diandria.

- Utricularia minor* L. } Ofvanpå vestra delen af
 » *intermedia* Hayn. } Thorsborgens i ett kärr.

Triandria.

Scirpus lacustris L. var. *glaucus* Sm. — Sproge socken vid Långstite strand.

Alopecurus agrestis L. — Burs socken på en åker invid Bandelunda-viken.

Agrostis stolonifera L. forma *pumila*. — Klintehamn i flygsanden vid inre sidan af viken mot norr.

Poa alpina L. var. *nodosa* Hn. — Thorsborgens ofvanför nordöstra hörnet.

Festuca dumetorum L. var. *scopulorum* Fr. — Lilla Carlsöns norra branter, der *F. rubra* L. var. *arenaria* Fr. ej kunde påträffas.

Festuca arundinacea Schreb. — Hufvudformen, men med fåblommiga ax, var den enda form, som fanns på det angifna stället i Burs socken.

Aiopsis præcox Fr. — Lye socken på en kulle midt emot Bosarfve på andra sidan om landsvägen.

Pentandria.

Ulmus campestris Bauh. Smith var. *suberosa* (Ehrh). — Sjonhems socken vid en väg öfver en åker ned till ängen Staplarne. Äfven sedd i flera andra socknar. I Sjonhem hade den grenarne på de högst en fann höga träden långt *diffusa*, ja nästan *humifusa*.

- * *Armeria elongata* Mill. var. *scapo pubescente* Koch. —
Växte mycket liten vid Klintehamn invid varfvet.

Hexandria.

Allium ursinum L. — Ejsta socken vid Båparfve i en
humlegård, serdeles ymnig.

- * *Allium sibiricum* L. — Deraf förekomma i Roma myr
två former, hvaraf den ena tyckes vara *sibiricum*
L., den andra dess bekanta var. *schoenoprasoides*.
Hos dem observerade vi följande skiljaktigheter.
— 1:o *A. sibiricum* L (?). Ståndarne ungefär $\frac{1}{3}$
så långa som kalken; den öfversta bladslidan obe-
tydligt upphöjd öfver stängelns basis, vid blom-
ningstiden med sitt blad förvissadt (hvarföre de-
ras form af oss ej kunde urskiljas), äfven omgif-
vande ett grönskande, än stängeln längre, *halftrindt*
blad, som uppkommer från spetsen af *samma lök*,
som ned vid sin basis framskjuter den blommande
stängeln, hvilken sålunda sitter utanföre detta blads,
hela inre löken omfattande, slida. Blomningen är
sålunda samtidig med fullständiga utbildandet af
lökens toppblad. Stängeln är $1\frac{1}{2}$ till 2 qvarter
hög. — 2:o *A. sibir.* L. var. *schoenoprasoides* Fr.
Ståndarne omkring $\frac{2}{3}$ så långa som kalken. Det
öfversta af de trinda bladen, som här ännu är
grönt vid blomningen, med sin slida höjdt upp
till stängelns midt. Löken vid blomningen i top-
pen ej röjande minsta spår till bladutveckling.
Stängelns höjd är $2\frac{1}{2}$ till 3 qvarter. — Hos
båda formerna äro bladen raka, och ej recline-
rade, såsom hos *A. Schoenoprasum* L.; båda blom-
made vid samma tid (under första dagarne af Juli)
på ofvann anförda ställe invid vägen från Roma
kyrka österut till Dahnhem, ungefär midt i myren
till venster, växande i större grupper, ömsesidigt
uteslutande hvarandra. Sistnämnda formen sågs
på flera ställen, äfven förkrumpt vid hafssträn-
derna, men den första på intet annat ställe. —
En likartad observation på den planterade *A.*
Schoenoprasum L. hade vi ej tillfälle att göra,

hvilken dock torde vara af vigt för ett säkert utredande af förhållandet mellan dessa 3 omtvistade former.

- * *Juncus bufonius* L. var. *fasciculatus* Koch. — Långstite strand i Ejsta socken.

Alisma Plantago L. var. *lanceolata* (With.). — I bäcken vid Vible kalkugn nära Wisby, och i vattensamlingen i ängen Staplarne i Sjonhems socken.

Decandria.

Monotropa Hypopithys L. var. *glabra* Hn. — Westergarns socken i en hage mellan Norrgårda och kyrkan.

Silene nutans L. var. *infracta* Fr. N. — På Thorsborgens sydligaste låga väggar ymnig; vid Görans kapell utanför Wisby mycket sparsamt.

Silene inflata Sm. var. *petraea* Fr. — Thorsborgens på nyssnämnda ställe, samt Östergarn vid Katthammarvik.

Lepigonum marinum Fr. — Klintehamn i flygsanden vid inre delen af viken.

Lepigonum salinum Fr. — Långstite strand i Ejsta socken.

Halianthus peploides Fr. — Wisby hafsstrand närmare Snäckgårdet ymnig, men på en mindre fläck.

- * *Cerastium glutinosum* Fr. forma *eglandulosa*. — Långstite strand i Ejsta.

- * *Cerastium semidecandrum* L. var. *viscidum* Fr. — På nyssnämnda ställe.

Spergula arvensis L. var. *maxima* Koch. — Sproge socken i en linåker invid Tjengdarfve.

Icosandria.

- * *Cratægus Oxyacantha* L., en form med pubescenta blomskåft, frukterna något runda, sittande mycket ymnigt på grenarne, bladen små, omvänt ägggrunda med serdeles grunda och rundade flikar. — Westergarn i en hagtornshäck på andra sidan om landsvägen snedt emot kyrkan.

Rosa mollissima Willd. — Förekom allestädes blott med glatta frukter, såsom i ängen Staplarne i Sjonhem, på en åkerren invid Michelsängen i Wänge, och söder om Thorsborgen i skogen, der jemväl skaften voro glatta.

Polyandria.

Papaver Argemone L. var. *glabra* Koch. — Follingbo socken på renen till en nyplöjd åker söder om och nära kyrkan. I dikena derstädes växte *Viola pratensis* Koch.

Thalictrum galioides Nestl. Fr. — Burs socken på en åkerren invid Apse.

Thalictrum flexuosum Rchnb. Fr. — Ängar mellan Wänge och Sjonhems kyrkor på flera ställen, ej sparsamt, t. ex. i Michelsängen.

Anemone sylvestris L. — Lokrums socken i en hage, som ligger invid Martebomyr (nära Hammars?). Enligt uppgiften, lemnad af Herr L. Fegräus, derstädes växande ymnigt.

Ranunculus nemorosus D. C. — Ethelhems socken vid foten af ett berg, som, ej långt från kyrkan, är omslutet af Tänglingsmyren, serdeles sparsamt, men uti Mölnare äng i Klinte socken åt norr vid bäcken ymnigare. Alla kännetecknen på denna art äro ej constanta, utom möjligen hos fruktens spröt, hvars storlek dock något varierar.

Didynamia.

* *Mentha sylvestris* L. var. *vulgaris* Fr. Nov. — Klinte socken uti ofvannämnda äng, fastän nära intill gården, ej sparsamt i sjelfva bäcken.

* *Mentha hirsuta* L. enl. Fr. N. — Klinte socken norra sidan af nämnda äng i bäcken.

Prunella vulgaris L. var. *parviflora* (Poir.). — Thorsborgen nedanför sydligaste väggarne i vinkeln åt öster sparsamt.

Prunella grandiflora Jacq., som flerstädes växer ymnigt, t. ex. uti Michelsängen i Wänge, bemärktes der ega former, som möjligen torde förena den med vul-

garis, såsom varietet af en motsatt ytterlighet mot parviflora. Hos somliga exemplar var ståndarnes form alldeles lik deras hos vulgaris; än var på samma sätt fodrets form föga åtskiljd, och slutligen var hos andra växten högre och spensligare med alltid dertill hörande smärre blommor. Ofta felslogo ett par kännetecken på en gång.

Calamintha Acinos Mönch var. perennans Hn. — Ytterst sparsamt på Thorsborgens mot söder.

* *Melampyrum pratense L. var. purpureum Hn.* — Barlingbo socken Stafby äng ymnig.

Tetradynamia.

* *Cochlearia danica L. forma pumila, foliis carnosis.* — Ejsta socken Långstite strand.

* *Arabis Gerardi Besser in litt. Koch.* — Roma socken i den en gång upplöjda Akebäcksmynnen. De få exemplaren voro utmärkta för sin serdeles grofva, något glatta växt (af ungefär en alns längd), sina täta blad med $\frac{1}{4}$ tum långa *parallela* och tilltryckta flikar vid basen, samt serdeles fina, långa och slaka skidor. Togos i första början af Juli.

Arabis hirsuta L. var. glaberrima L. — Thorsborgens sydligaste låga väggar.

Erysimum hieracifolium L. Fr. — Enligt exemplar från L. Carlson synes denna art väl skiljd från *E. alpinum* Smith. Fr.; äfven genom sina stora märken, som hos den sednare (från Utön och alla ställen) äro hälften mindre.

Diadelphia.

Vicia tenuifolia Roth. Fr. Nov. floribus cæruleis. — Detta för sina upprättstående blomklasar och grofva växt serdeles utmärkta och egendomliga species fanns i största ymighet växande tillsammans med *Sanguisorba* off. uti Wänge socken i Kyrkjufves äng samt ängarne mellan Wänge och Sjonhem, der den i höjd, yppighet och växtsätt snarare liknar *V. sylvatica*, än *V. cracea*.

- * *Trifolium medium* L., en form med ofta 2 hufvuden tillsammans i öfversta bladveckan på längre skaft, fodrets nedra tand 2 å 3 gånger så lång som fodret, som dock är 10-nervigt och ej 20-nerv., såsom hos *T. alpestre*. — Wänge socken i Michelsängen.
- * *Lotus corniculata* L., en form med sträfbåriga och på samma gång köttiga och små blad. — Burs socken på stranden af Bandelunda-viken vid innersta bugten.

Syngenesia.

- Hieracium incisum* Hoppe. Fr. forma calcarea Fr. — Fellingbo socken på muren nedanföre lusthuset vid Rosendal.
- * *Lappa major* Schkhr. Fr. Nov. — Klinte socken på en kulle vid vägen ned till Mölnare från stora landsvägen från hamnen.
- Senecio Jacobæa* L. var. *eradiata*. — Wänge socken i Michelsängen sparsamt växande.
- * *Achillea Millefolium* L. var. *lanata* Koch. — Wänge socken på en åkerren vid Kyrkjufves.

Gynandria.

- * *Orchis incarnata* L. Fr. var. med långa blott $\frac{1}{4}$ tum breda, raka och inrullade blad, mycket blekt kött-röda blommor. — Ethelhems socken i Tänglingsmyr ej långt från *Orchis laxiflora*, hvilken den till habitus liknar.
- Orchis maculata* L. var. *angustifolia* Hn. — Ardre socken i en sank äng nära kyrkan.

Monoecia.

- Zannichellia palustris* L. (enligt beskrifningen i Fr. M. 1.) — Ganska ymnig vid Långstite strand i Sproge socken, der ej *Z. pedicellata* Fr. kunde påträffas.
- Carex virens* Lam. — Utom i ängen vid S:t Görans kapell nära Wisby, äfven i Wänge socken uti Kyrkjufves äng i hörnet invid Michelsängen.

Carex fulva Good. — Roma myr nära emot Roma kungsgård, dock något längre i norr.

Polygamia.

Atriplex hastata L. Fr. — Burs socken Sorkegård på Hummelsboholm.

Cryptogamia.

* *Aspidium aculeatum* L. *enl. Fr. S. Veg. pag. 252.* — Thorsborgen straxt öster om och nedanom sydligaste låga bergväggen nästan i innersta vinkeln inåt berget åt venster. Blott 3 à 4 exemplar växte der bland andra ormbunkar i slutet af Juli med högst litet utbildade sori. Skiljes från *Aspid. angulare* sålunda: frons rigida, minor, pinnæ incurvato-patentes, subtus et sæpe supra glaucæ, minus pilosæ.

* *Asplenium Ruta muraria* L. *var. foliis inferne tripinnatis, pinnulis obovatis vel cuneatis, trifidis, laciniis sæpe bidentatis.* Är genom en mängd mellanformer förenad med den vanliga formen, och skiljd från *A. fissum* Kitaib. (som ej kunde träffas) genom sina starkt sargade svepefjäll. — Thorsborgen ofvanpå norra hällen vid mindre afsatser af berget, i stor mängd blandad med sina öfvergångsformer.

Chara battica Fr. — Burs socken i Bandelunda-viken invid Hummelsboholm på öfver en alns djupt vatten.

II. Litteratur-öfversigt.

1. *Flora Hanoverana excursoria*, enthaltend die Beschreibungen der Phanerogamischen Gewächse Norddeutschlands in den Flussgebieten der Ems, Weser und Unterelbe. Von **G. F. W. Meyer**. Göttingen 1849. p. XLVIII. 686. 12:o Maj. 2 Thlr. 5 gr.

Af de arbeten, som i den speciella botaniken (särdeles rörande den Europeiska Floran) på de sednaste åren

utkommit, torde få vara så förtjente af en allmännare uppmärksamhet, som den vi nu gå att anmäla. Dess författare hörer nemligen ej till det antal af compilerorer, afskrifvare eller litterära fabrikanter, som äfven inom naturalhistoriens område allt mer och mer förökes; han sätter fast mera en ära i att äga egna åsigtter, hvilka han dock tror sig stödja på trogna och fullständiga iakttagelser; han är i åtskilligt progressiv, men i det mesta strängt conserverande förut hysta meningar, och den sanning han uttalar i de orden: »äran att hafva upptäckt en ny art, är sannerligen mindre än den, att rätt utforska och inom omfånget af deraş växlande utvecklingsformer återföra och bestämma de gamla», tjenar bäst att angifva arten af hans forskning och framställningssät. Till följd häraf och lika mycket af den tidslängd, hvarunder Förf. egnat sin verksamhet åt den Hannoveranska florans alster, äro hans arbeten af stor vigt för växtkännedomen i allmänhet; för oss tillkommer dessutom, att Prof. Meyer, såsom ägare af Ehrhartska samlingarne, vid flertalet af de äfven i Sverige förekommande mera omtvistade växtarterna förmodar sig, på grund af denna auktoritet, kunna afgifva ett bestämdt utslag.

Med anledning af det inkast man redan gjort mot Författarens kategoriska citerande i *Chloris hanoverana* af Ehrharts växter, neml. att flere af de omnämnde arterna ej finnas vid Upsala, och att således förväxlingar kunna vara möjliga, i betydlig mån försvagande dessa växters doms-rätt, anmärker Förf. i företalet, att dylika förväxlingar alldeles icke äro att befära. Af de af Ehrhart dels på excursioner mer eller mindre i Upsalas närhet, dels ur botaniska trädgården insamlade växterna ligger nemligen hvarje art inom sitt häfte läskpapper, utanpå hvilket är tecknadt dels artens namn, motsvarande den vid sjelfva växterna befintliga etiketten, dels ett nummer, motsvarande det, som i ett särskildt inbundet systematiskt register upptager arten. En trefaldig kontroll förebygger således alla misstag om namnet, och de växter, hvilka nu mera ej finnas kring Upsala, kunna antingen (enligt Förf:s förmenande) vara der utgångne — såsom *Verbascum Thapsiforme* Schrad., hvilken skall vara Linnés äkta *V. Thap-*

sus! — eller ock tagne i botaniska trädgården — såsom *Rubus fruticosus!* — Vare nu huru som helst med denna auctoritet, uppmärksamhet förtjenar den alltid, och det är af denna grund vi något utförligare skola uppmärksamma det, som för oss kan vara af intresse i detta arbete.

Beträffande sjelfva anordningen lemnas först en öfversigt enligt Linnés Sexualsystem af släakterna utan några karakterer dervid bifogade, och derpå följer sjelfva Floran, ordnad enligt den af Koch begagnade uppställningen af de naturliga familjerna efter De Candolles method. Vid hvarje familj angifves 1) dess fullständiga beskrifning, 2) de dithörande växternas allmännare förekomst och förhållande till jordgrund, samt 3) deras kemiska beståndsdelar. Hvarje släkte börjar med en kort genus-diagnos, åtföljd af en vidlöftigare beskrifning i allmänhet; derpå följa arterna med bredvid det latinska äfven det tyska namnet utsatt, kort diagnos, de viktigaste synonymmer och hänvisningar till figurverk, uppgift om förekomst samt beskrifning, oftast åtföljd af critiska och historiska anmärkningar; vid slutet af hvarje släkte är en särskild afdelning, med öfverskrift »Gewerbliches», upptagande de framställda arternas dels »pharmaceutiskt-medicinska» dels »oekonomiska» användning. Genom ett omsorgsfullt användande af olika stilsorter blifva dessa särskildta afdelningar tydligt från hvarandra skiljbara.

Under *Thalictrum minus* L. sp. pl. (hvertill såsom synonym anses höra *Th. glaucescens* Reich., *Th. montanum* Wallr. och *Th. pubescens* DC.) sammanfattas såsom särskilda varieteter *Th. collinum* Wallr. Koch. Reich. (samt *Th. flexuosum* Reich. = *Th. minus* Jacq.) *Th. majus* Jacq., Reich., samt *Th. elatum* Murr. Reich. (= *Th. capillare* Reich. = *Th. majus* Wallr.). Stjelkbasens mer eller mindre täta beklädning med bladslidor beror helt och hållet, enl. Förf. åsigt, af internodiernas längd, hvilket återigen bestämmes af såväl den närmaste omgifningen som af de först kommande bladens utveckling eller förvisnande. Fruktarna hafva en ryggcosta, en deremot stående främre och på hvarje sida dessutom 3:ne, hvilka alla löpa från basen till spetsen, och göra nöt-frukten 8-ribbig; dessutom har den främre och bakre costan på

hvar sin sida ytterligare tvenne, af hvilka stundom ryggcostans ena eller begge blifva fullt utvecklade och således gifva nöten ett 9—10 hörnigt utseende. Slutligen meddelas den iakttagelsen att stipellerna oftast saknas, och att blomningens olikheter bero af stationen och läget. — *Ranunculus nemorosus* DC. uppföres såsom varietet till *R. polyanthemus* och Förf. anser såsom de enda constanta skiljemärken mellan *R. acris* och *polyanthemus*, att den sednare har färade blomskaft och borsthårigt fruktfäste. — Släktet *Batrachium* erkännes, och äger 3:ne arter: *B. aquatile* L., (*b. ternatum* = *R. Petiveri* β majus Koch = *R. tripartitus* Nolte = *R. Baudotii* Döll., *c. capillaceum* = *R. capillaceus* Thuill., Coss. & Germ., *d. succulentum* = *R. cæspitosus* Thuill., Coss. & Germ. = *R. minutus* Döll.) *B. circinatum* Sibth och *B. fluitans* Lam. — För *Barbarea arcuata* Reich. har De Candolles äldre namn *B. taurica* antagits. *Arabis sagittata* föres såsom varietet till *A. hirsuta*. Vid släktet *Camelina* anser Förf. att Wallroths bestämning af hithörande arter är den mest tillfredsställande, upptager derföre *C. microcarpa* Andr. (*C. sylvestris* Wallr.), *C. sativa* Grantz och *C. dentata* Pers., och anmärker, att den första af dessa är den i norra Tyskland allmännaste arten, och alldeles icke öfvergår i *C. sativa*, hvilket deremot troligen är förhållandet med *C. dentata*. Förf. citerar af Fries' arbeten blott Mant. I.; det synes som vore den i Mant. III lemnade framställning af detta släkte honom alldeles obekant. — *Viola collina* Bess. upptages såsom var. af *V. hirta* med antydning, att den i bladform och habitus högeligen närmar sig till *V. odorata* och troligen är en bastardbildning af denna och *V. hirta*. *V. sylvestris* Lam. (med var. *Riviniana* och *sepium*), *V. arenaria* DC. och *V. canina* (med varr. *collina*, *sabuletorum* och *lucorum*) erkännas såsom verkligt skiljda arter, medan under species-namnet *V. lactea* sammanföras *V. stricta* Koch. Hornem. (= *V. Ruppilii* Reich. = *V. montana* L.!), *V. pratensis* Koch (= *V. persicifolia* Schreb. sec. Meyer) och *V. elatior* Fries. Jemte det Förf. erkänner sig genom långvarig odling af *V. lancifolia* Thore hafva kommit till den öfvertygelsen, att den omiskänneligen är en sandform af *V. lactea*, yttrar han sin förmodan, att fört-

satta undersökningar skola föranleda till att biträda Dölls i dess Rheinische Flora p. 649 gjorda framställning, enligt hvilken *Viola Martii* Flor. Frib. innefattar *V. hirta* L., *V. alba* Bess. och *V. odorata* L., samt *V. canina* utgöres af a. *V. pumila* Ging. (α ericetorum, β lucorum), b. *lan- cifolia* Thore, c. *Schultzii* Billot, d. *stagnina* Kit., e. *pra- tensis* MK. och f. *elatio*r Fr. [Denna åsigt, hvilken, såsom bekant är, strider mot allt hvad erfarenheten hos oss om dessa arters fullkomligt olika förhållanden, särdeles i fråga om geografisk förbredning, gifvit vid handen, har af Steinheil blifvit i en särskild uppsats öfver de i Rhendalen förekommande *Viola* (införd i Acta Acad. Cæsar. Leopold. Nat. Curios.) ytterligare utvecklad samt genom vackra afbildningar förtydligad]. De i närheten af *Polygala amara* af Reichenbach uppställda arter förklarar Förf. vara blotta varieteter, så att *P. amblyptera* a Reich. fl. excurs. (*P. buxifolia* Pl. crit.) är en var. med större blommor och bredare kalkvingar, *P. austriaca* Reich. en var. med smalare kalkvingar och oftast smärre, ljusare blommor, samt *P. uliginosa* Reich. en var. lik *P. austriaca*, men med mot basen afsmalnande capsel. — *Stellaria glauca* With. skiljes såsom art från *S. graminea*, medan *S. Friesiana* DC. med den sednare förenas såsom en varietet! Af släktet *Ononis* upptagas blott 2:ne arter: 1. *O. arvensis* med stråfbärig stjolk, ända till basen hvasst sågade blad, glandelludna blomskåft och foder samt baljorne kortare än fodret (= *O. arvensis* α Sm. Ehrh. Schk. = *O. hircina* Hoffm. Hayne. = *O. spinosa* α mitis L. sp. pl. = *O. mitis* Wender.), har variet. b. *elatio*r (= *O. arvensis* L. fl. su. 1. (enligt exemplar af Ehrh.) och Wbg. = *O. arv. mitis* Ehrh. Cat. pl. Ups. in Beitr. V. = *O. hircina* Jacq., Koch., Fl. D.) oväpnad, blommor oftast 2:ne; c. *procumbens* (= *O. repens* Koch, Sturm, Hayne = *O. procurrens* Wallr.) tornig, blommor ensamma, grenspetsarne uppböjda; d. *repens* (= *O. repens* L. sp. pl.) mer rotslående, krypande och ofta oväpnad; — 2. *O. spinosa* med afväxlande ensidigt luden stjolk, nedom midten sågade blad, håriga blomskåft och foder samt baljorne längre än fodret (= *O. spinosa* β L. sp. pl. = *O. arvensis* β Sm.). Man ser häraf huru Meyers åsigt af

Ononis-arterna och deras synonymer äro betydligt skiljda från de hittills och synnerligast hos oss antagne. Förf., som i vidsträcktaste grad hyllar hybriditets-lärorna, anser naturligtvis *Geum intermedium* såsom en sådan bastardbildning, och i ovisshet om under hvilken af stamarterna den rättast bör ställas, bildas en *G. rivali-urbanum* under *G. urbanum* och en *G. urbano-rivale* under *G. rivale*. Denna framställning lemnar ett förträffligt criterium på olämpligheten af att i systematiska arbeten i den vanliga artföljden upptaga alla mer eller mindre förmodade bastardbildningar; ty huru skola t. ex. de s. k. quadrupel-bastarderna uppföras? Männe under sina 4 stamarter? Genom ett dylikt förfarande läser ingen kunna påstå sig hafva klart utredt hybridens uppkomst och natur, och ett annat förfarande torde, enligt Meyers method, ej lätt kunna följas. — Vid behandlingen af släktet *Rubus* har Förf. fått ett rikt fält för sina mot det nyare behandlingssättet af arterna stridande åsigter, för användandet af sina Ehrhartska samlingar och för sin benägenhet för hybrider. Han erkänner inom sitt Flor-gebiet blott 5 buskartade Rubi, neml. *R. fruticosus*, *R. corylifolius*, *R. glandulosus*, *R. cæsius* och *R. idæus*. Med sin *R. fruticosus* förstår han *R. fruticosus* L. sp. pl. fl. su. 172 (nach Ausweise eines von Ehrhart i. J. 1773 im bot. Garten zu Upsala gesammelten u. eingelegten Exemplars), *R. suberectus* Anders. (partim!) *R. vulgaris* Weihe och *R. carpiniifolius* Weihe, — och såsom varieteter upptagas b. *glandulosus* (= *R. Radula* W. N. = *R. vestitus* W. N.), c. *discolor* (= *R. fruticosus* L. hort. Cliff., Koch, W. N., Hayne = *R. thyrsoideus* Wimm. &c.). I de bifogade anmärkningarne polemiseras häftigt mot Arrhenii Monographia Rub. Sueciæ. Förf. säger sig bestämma sin *R. fruticosus* såsom Linnés i fl. su. framställde art, »icke för att lemna bidrag till Upsala floran, utan för att bevisa att Ehrhart, som brukade tillbringa söndagarne i bot. trädgården, och derstädes med mycken godhet bemöttes af Linné och Trädgårdsm. Broberg, ur Linnés hand emottagit de i herbarium ännu förvarade och med H. U. (Hortus Upsaliensis) etiketterade talrika exemplar, hvilka angifva Linnés auctoritet för arten»; vidare gendrives såsom

oriktig Arrhenii uppgift, att Meyer om *R. fruticosus* L. skulle påstått den vara en hybriditet, och slutligen meddelas angående *R. suberectus* att uppställandet af denna art (i Londons närhet »inblandad mellan *R. fruticosus*») beror på en tillfällig missbildning, som uppstår derigenom, att det 5-fingrade bladets uddblad genom klyfning af uddbladet får ytterligare 2:ne oskaftade småblad, på hvilken omständighet Weihe, »som visserligen ej lemnade något tillfälle obegagnadt, att uppställa nya arter», dock blott i förbigående vid *R. fastigiatus* vände uppmärksamheten, men föranledde Smith Engl. fl. II. 406 att obestämdt citera *R. fastigiatus* till *R. suberectus*. *R. corylifolius* E. B 827, Sm., Koch, = *R. dumetorum* W. N. förekommer både subglaber och tomentosus och med en bastardbildning: *R. glanduloso-corylifolius*. Här omnämnes att såväl diagnosen som anmärkningarne vid *R. suberectus* Anders. klarligen bevisa att till grund för artbeskrifningen legat missbildade exemplar af *R. corylifolius* och ej af *R. fruticosus*, att äfven Weihe oftare observerat dylika exemplar och att Fries i enlighet dermed i början och riktigt fört *R. suberectus* såsom β *sylvaticus* till *R. corylifolius*. *R. suberectus* Anders. är således endast samma missbildning af två skiljda arter (neml. *R. fruticosus* och *R. corylifolius*)! — 3. *R. glandulosus* Bell. (= *R. hybridus* Koch, = *R. hirtus*, *thyrsiflorus* och *Güntheri* W. N.) har såsom var. *b. laxus* (= *R. Bellardi* et *R. Schleicheri* W. N. = *R. hirtus* W. K. = *R. glandulosus* Sebleich. och Fl. D. 1696) och det anmärkes, att Arrhenii beskrifning deruttonan är felaktig, att der blott talas om *folia ternata*, då redan Wallroth riktigt framställt en *R. glandulosus pentaphyllus* och en *R. gl. monophyllus*. — 4. *R. cæsius* L. har såsom varieteter *b. nemorosus* (= *R. nemorosus* Hayne) och *c. flaccidus* (= *R. Sprengelii* W. N. och Fl. D. 1697), samt såsom hybrider *R. corylifolio-cæsius* (*R. cæsius ferox*), *R. glanduloso-cæsius* (*R. cæs. hispidus*) och *R. Idæo-cæsius* (*R. Pseudo-cæsius* Lej.). Här anställer Förf. en vidlöftig parallelism mellan beskrifningen på *R. nemorosus* hos Hayne och Arrhenius, hvaraf såsom slutföljd drages en uppmaning att grundligare studera Ty-skarnes arbeten! Då under *R. Idæus* den under *R. cæsius*

sist uppförde bastarden ånyo framställes, under benämningen *R. cæsius-Idæus* (*R. Pseudo-Idæus* Lej.), så bifogas den upplysningen, att Förf. häraf äfven funnit fruktbarande exemplar, och att således härigenom ett ytterligare stöd vinnes för den åsigten, att den hybrida inverkan ej alltid i så hög grad inträder, för att hafva sterilitet till följd. »Lägger man härtill — fortfar Förf. — det kända faktum, att individer uppväxa af genom foglar förflyttade odigererade frön, så är lätt begripligt, huru bastard- och medelformer kunna, i det de under mångfaldiga vaxlingar förr eller sednare gå tillbaka till sin ursprunglighet, vinna en större utbredning och förekomma utan stamföräldrarne. Hvad Förf. härmed velat egentligen säga, är temligen dunkelt; skall det innefatta ett försvar för möjligheten af hybriditeters uppkomst utan omedelbar inverkan af stamarter, så skulle åtminstone Förf. hafva bevisat att de fruktbarande exemplar han träffat af *R. cæsius-Idæus* också egt grönings- och utvecklingsförmåga. Detta felas ännu i antagligheten af den till öfverdrift gångna bastard-manien. — *Potentilla collina* skiljes ej från *P. argentea*; blomskaftens krökning efter blomningen är vanlig hos magra, finstjerkiga former, såsom bäst kan synas hos *P. opaca*. *P. mixta* Nolte är en bastard: *P. procumbenti-reptans*, och *P. cinerea* Chaix anses i analogie med mångfaldiga i hårlighet från stamtypen afvikande former hos sl. *Cistus*, *Rubus* &c.!, såsom varietet af *P. verna*. — Vid sl. *Rosa* har Förf. äfven förfarit reduktoriskt. Såsom varieteter af *R. canina* anses *R. dumetorum* Thuill. och *R. collina* Jacq., *R. inodora* är en hybrid: *R. rubiginoso-inodora* och har till synonymmer *R. sepium* Thuill. och *R. myrtifolia* Hall. fil. — *R. pomifera* Herrm. anses såsom varietet af *R. villosa* och *R. mollissima* Willd. Fr. dermed fullkomligt synonym, under yttrande, att glandelhårigheten på kronbladen ej är det ringaste konstant. — Angående sl. *Epilobium* yttras den nästan säkra öfvertygelsen att *Ep. lineare* Mühl. »oaktadt alla deremot gjorda invändningar» är en högnordisk form af *E. palustre*; *E. virgatum* uppföres såsom varietet af *E. tetragonum*, hvarjemte den förmodan uttryckes, att den torde sammanfalla med en ofta iakttagen bastard af *E.*

parviflorum och *E. palustre*. — *Circæa intermedia*, hvaraf dock inga mogna frukter blifvit af Förf. sedda, undgår hybriditets-fördömsen! — Mot att anse *Galium spurium* L. och *Valeriana sambucifolia* Mich. såsom egna arter uttalar Förf. sig på det bestämdaste; deremot uppföres såsom sådan *Valerianella carinata* Lois. — Ehuru hvarken *Erigeron dröbachense* eller *Gnaphalium norvegicum* förekommer inom det ifrågavarande flor-området, och Förf. således troligen ej genom autopsi eger tillräcklig kännedom om dessa växters förhållanden, förklaras de dock för blotta varieteter; samma dom dela *Senecio erraticus* och *aquaticus* under *S. Jacobæa*. — Tillfredsställande är att se vid släktet *Cirsium* Förf. insequens i framställningen af dess hybriditeter; dessa inflyttas nämligen ej nära nog i samma rangordning som de verkliga arterna eller utrustas med sina bokstafs- eller nummerbeteckningar i tydligt framstående stil, utan omnämnas, liksom mer eller mindre tillfälliga bildningar, i de anteckningar, som beledsaga art-beskrifningarne. Kanske kommer sig detta förfaringssätt deraf, att man temligen allmänt medgifvit hybrida formers närvaro i detta släkte, och Förf. således ej behöft rätt allvarligt rikta tviflarnes uppmärksamhet på sina meningar. — Af *Hieracia* erkänns ej flera än dessa 8: *H. Pilosella* L., *H. Auricula* L., *H. cymosum* L., *H. præaltum* Vill., *H. murorum* L., (som ock innefattar *H. vulgatum* Fr.!) *H. alpinum* L., *H. sabaudum* L. och *H. umbellatum* L.; man behöfver tvifvelsutän ej anföra mera för att låta ana, huruledes Förf. skarpt polemiserar mot alla andra arter samt söker uppvisa de för dem använda karakterernas oduglighet och det ringa värdet af nyare iakttagelser och bearbetningar af detta släkte. — *Gentiana germanica* erkänns ej vara specifikt skiljd från *G. Amarella*; äfven hos den sednare är nämligen capseln ingalunda fullkomligt sessil, och densammas längre skaftning hos *G. germanica* står i öfverensstämmelse med alla dess delars större längd. Likaledes skola *Pulmonaria angustifolia* L. och *P. azurea* Bess. vara fullkomligt samma art; kronskaftens glatthet nedanför hår-ringen förklaras endast bero på ett villkorligt antagande af denna rings bredd; äfven Schraders auctoritet anföres för att

bestyrka denna åsigt. — Förf. bemödar sig högeligen att ännu försvara sin i Chloris hanoverana yttrade öfvertygelse att *Verbascum Thapsiforme* är Linnés *V. Thapsus* *), stödjande sig alltjemt på Ehrharts auctoritet; han säger väl sjelf: Jetzt wächst *V. Thapsiforme* S. nach Versicherung der schwedischen Botaniker nicht bei Upsala, wohl aber in der schwedischen Provinz Gotland auf Oeland (!!), men frågar »om ej under inflytande af fortskridande kultur af jorden, denna art, som fordrar sandig grund, kunnat blifva nedträngd 25—30 mil i söder». För öfrigt uppföres en väldig mängd hybrida *Verbascum*-former. — Till den redan i Chloris hanoverana gjorda anmärkning angående Orobanche-arterna, att ståndarnes insertion är underkastad förändringar, att i allmänhet inga vissa växter äro bestämda till parasiternas moderstammar, och att förändringar i deras bildning, hårlighet och färg ofta åstadkommas af förändringarne i deras vegetabiliska baser, fogas ytterligare, att olikheterna i parasiternas utbildning ej sällan bero deraf, huruvida arten är fästad på moderplantans hufvudrot eller i spetsen af en rot-fibrill, på en blommande eller enårig individ o. s. v., i hvilka hänseenden olika qvantitet näring tillströmmar densamma; kronans krökning är ock olika der ett stillestånd i växande inträffat, mot hvad den är hvarest detta ej varit fallet. — Slägtet *Mentha* är behandladt fullkomligt lika som i Chloris; d. ä. *M. viridis* är varietet till *M. sylvestris*, *M. nepetoides* Lej. hybrid af *M. sylvestris* och *aquatica* samt *M. sativa* och *M. rubra* jemte flera endast varr. af *M. aquatica*; *M. gentilis* har haft lyckan att redan af Ehrhart blifva samlad, och är derföre en god art. Mellan *Thymus Chamædrys* och *Th. Serpyllum* kan Förf. ej finna några karakterer. *Lamium intermedium* förklaras såsom hybrid: *L. purpureo-amplexicaule*, likasom *Lam. confertum* får beta *L. amplexicaule-purpureum*! — Att ådagalägga huruledes ingen åtskillnad är mellan *Armeria elongata*, *purpurea*, *maritima* och *alpina* anföras en mängd värdefulla iakttagelser. *Rumex maximus* Schreb. betecknas såsom *R. aquatico-hydrolapathum*, *R. pratensis* MK. (*R. cristatus* W.)

*) Det torde förtjena anmärkas, att jag äfven funnit i Berlins Universitets trädgård *Verbasc. thapsiforme* benämnd *V. Thapsus*!

såsom *R. crispo-obtusifolius* och *R. palustris* Sm. såsom *R. conglomerato-maritimus*; Förf. är ej själf säker på de 2:ne sednare och skulle troligen aldrig hafva i dessa arter sett bastarder, om han närmare undersökt deras förhållanden på andra orter än i det ej vidlöftiga Hannover. *Quercus Robur* och *Q. sessiliflora* anses såsom skiljda arter. I fråga om Pilarterna delar Förf. Wimmers åsigtter och uppförer såsom bastardbildningar *S. cuspidata* Schultz (S. pentandro-fragilis), *S. viridis* Fr. (S. albo-fragilis), *S. undulata* Ehrh. *S. hippophaëfolia* Thuill. och *S. lanceolata* Sm. (hvilka alla förklaras synonyma och beta *S. viminali-triandra*), *S. mollissima* Ehrh. (S. triandro-viminalis), *S. mollissima* Sm. (= *S. Smithiana* W. och K. = *S. lanceolata* Fr. —? kallas *S. cinereo-viminalis*), *S. Helix* Sm. (S. rubro-purpurea), *S. Doniana* Sm. (S. repenti-purpurea), *S. grandifolia* Seringe (S. cinereo-Caprea), *S. acuminata* Sm. (S. viminali-cinerea), *S. holosericea* W. (S. triandro-cinerea), *S. ambigua* Ehrh. (S. repenti-aurita). Ehuru således Förf. i ett och annat hänseende går längre än Wimmer, varnar han dock själf för lusten att alltför obehänsamt följa skimret af det nya ljus, som genom antagandet af hybrider, bredts öfver Pilslägtet; ty, säger han, man må ej i stället för iakttagelse sätta gissningar, för hvilka det ej torde blifva svårt att ganska consequent härleda alla pilar från få stamarter. En sann själfkritik!

Det anförda torde vara mera än nog för att tydliggöra arten af Förf:s sätt att uppfatta och framställa sin hemtrakts vegetation. Jemförer man denna Flora Hannoverana med Chloris hanov., så skall man finna föga tillägg och föga ändringar; Förf. visar sig i förhållande till sig själf, ytterst stationär; jemförer man hans behandling af de nordtyska växterna till art- och släktbegrepp skall man finna honom besynnerligt inconsequent, ty medan arterna, såsom vi ådagalagt, betydligt sammandragas, klyfvas slägterna så mycket mera (t. ex. *Agathophytum Bonus Henricus*, *Echinochloa Crus Galli*, *Hornungia petraea*, *Roripa amphibia* &c.), och jemförer man honom slutligen med flertalet af hans Flora-författande landsmän, framstår hans gent öfver deras terroristiska förfarande såsom en mäktig och reaktionär princip, hvars reductions-ifver ej

skonar någon af nutidens auctoriteter. Emedlertid innehåller arbetet en sådan massa af grundliga iakttagelser och åsigtter, så mycken kännedom af växternas formriktighet och den botaniska litteraturens källor, att ett närmare och opartiskt studium af Prof. Meyers Flora hanoverana excursoria alltid skall medföra nytta och tillfredsställelse.

A—n.

III. Strödda Underrättelser.

Correspondens från Utgivaren. Berlin den 1 Juli. Af de medel till naturvetenskapernas förkofran, hvilka här i det intelligenta Tysklands metropol ådraga sig uppmärksamheten, äro främst undervisnings-anstalterna och samlingarne. I *elementarläroverken* synes i allmänhet dessa vetenskaper ej vara bättre lottade än hos oss; i de egentligen så kallade lärda skolorna äro de antingen alldeles icke eller ock blott till de allmännaste grunddragen införde, deremot finner man dem i real-skolorna betydligt mera uppmärksammade och den method, som vid undervisningen här begagnas, är i allmänhet ganska god; dock gäller detta mera om *Physik* och *Chemi*, som i dessa läro-anstalter drifves till en ganska aktningvärd höjd, än om *Botanik* och *Zoologi*, hvilka fått sig plats anvisad i läroverkens tvenne medlersta klasser. — Beträffande det *Akademiska studiet*, så, oaktadt antalet af de studerande vid härvarande Universitet uppgår till 1500, äro de botaniska föreläsningarne ingalunda mera frekventerade här än i Upsala, och det synes som vore naturvetenskaperna (jag talar med hänsyn närmast på botanik) antingen föga idkade eller ock på sin höjd blott såsom examensstudier med löslig ifver omfattade — »tout comme chez nous». För närvarande hållas här följande föreläsningar: den gamla, 82-årige Link läser 5 gånger i veckan allmän Naturalhistoria, 6 gånger i veckan theoretisk och praktisk botanik med demonstrationer, och gör dessutom hvarje Lördags e. m. botaniska excursioner. Den vördnadsvärde vetenskaplige veteranen bibehåller ännu sin fulla

kroppskraft, arbetar ännu lika ihärdigt med mikroskopet, och är outtröttlig i att med välvilja bemöta alla. Prof. C. H. Schultz (von Schultzenstein) läser 2 gånger i veckan allmän Anatomi och 3 gånger Medicinsk Climatologi, samt leder äfven botaniska excursionser hvarje Söndags f. m. Prof. C. Koch behandlar äfven 3 gånger theoretisk botanik och 3 gånger Asiatiska vegetations-skildringar. — Docenten Walpers föredrager 4 gånger likaledes allmän botanik, och demonstrerar 6 gånger Medicinalplantorna i Universitets-trädgården. Docenten Jessen läser 4 gånger öfver de växter, som tjena människorna till näring. Ur dessa lärares ring har beklagligen redan i början af innevarande år utträdt en man, som genom omfattningen af sina arbeten hörde till vetenskapens främsta neml. Prof. S. Kunth. Hans ställe är ej ännu fylldt och torde vara svårt att fylla; ty i egenskap af närmaste direktör öfver den botaniska trädgården fordrar den en man med vidsträckta systematiska insigter; det anbud man gjort Hugo v. Mohl att öfvertaga Kunths lärostol har ej af honom blifvit antaget.

Af *samlingar* förtjenar det s. k. kungliga Herbariet främst att omnämnas. Det förvaras gent öfver den botaniska trädgården i byen Schöneberg, en half timmas väg utom Potsdamer-porten och är inrymdt i ett hus, som egentligen blifvit inköpt för Preussiska Trädgårdsföreningen. Detta herbarium torde höra till de största, som för närvarande finnas; det innehåller nemligen vid pass 90,000 växter! Dr. Klotzsch, som är Custos, har inlagt ovärderlig förtjenst om detsamma, såväl genom noggrannheten i arternas vetenskapliga bestämmande, som genom det prydliga skick, hvori han vetat att ställa de dyrbara samlingarne. Växterna äro med remsor upphäftade på halfark af hvitt papper, hvarje art inom sitt blåa omslag och flera dylika arter förenade inom starka pappermar till 2 tums päckor, hvilka äro vertikalt uppställda inom skåp med glasdörrar. Härigenom äger det hela ett synnerligen ordentligt och smakfullt utseende, på samma gång de rika samlingarne intaga ett jemförelsevis ringa rum. De innefatta dels Willdenows herbarium i oförändradt skick, dels ett Herbarium generale, och dels localherbarier (så-

som ett herbar. brasiliense) och andra särskildta collectioner. Till samlingarne höra äfven ett ganska fullständigt bibliothek och en vacker samling af frukter i glasburkar samt ved-stuffer, hvaraf det redan iordningställda upptager 4 stora skåp. Snart sagdt dagligen komma till de redan befintliga växtskatterna nya från alla länder, och redan är utrymmet så medtaget, att man nödgats förvara en stor del af de sednaste tillökningarne på vindar och i stora lårar.

I nära sammanhang härmed står den *Botaniska trädgården*, hvilken genom sina anor, sina rikedomar och hela sin beskaffenhet intager ett bland de främsta rummen bland likartade inrättningar. Ungefär i midten af 17 århundradet en för de kurfurstliga ölbryggerierna bestämd humlegård, omskapades den 1679 af Fredrik Wilhelm, den store Kurfursten, till en trädgård, som inom kort genom betydliga skänker, men särdeles genom Fredrik den förstes nitälskan, betydligt utvidgades. Under denna Konungs tid ägde trädgården flera sällsynta och märkliga växter, af hvilka *Chamærops humilis* (nu nära 50 fot hög), och *Pistacia Terebinthus* samt *Lentiscus* ännu qvarstå; *Dracæna Draco* blef 50 fot hög men dog 1800. Fredrik Wilhelm I skänkte trädgården till Kongl. Vetenskaps-Societeten, som, af bristande medel till dess nödtorftiga underhåll, nödgades inskränka sig till att derstädes odla medicinal-växter till hofapotheket. Deremot inträder gynnammare tider under Fredrik den andras regering; Gleditsch, som blifvit föreståndare, sökte på allt sätt upprätta trädgården ur det förfall den genom 7-åriga krigets härjningar iråkat, och omgaf den med en mur, men nödgades afsäga sig sin befattning, då man, naturligtvis af nitälskan för hortikulturens framsteg i norra Tyskland, befalld honom att genom en utflyttning på kalljord vänja de tropiska växterna, såsom *Coffea arabica*, *Musa paradisiaca* m. fl. vid Berlins klimat. Genom detta välvisa befordringssystem frös största delen af det dugliga bort och då man omkonstruerade drifhusen till form af vanliga boningshus och i allt förfor lika reformerande, så befann sig trädgården när Willdenow 1801 mottog Direktiönnen öfver densamma i det jemmerligaste tillstånd. Men

nu börjar ock dess lysande period. Arealen utvidgades till hvad den nu är (26 Magdeburger-Morgen och 30 Quadratruthen), det ena växthuset uppstod efter det andra, trädgrupper planterades, de nylagde sängarne och de nya varmhusen fylldes af nya växter, så att då Willdenow mottagit trädgården med 1200 (inclusive de vilda och köksväxterna) arter, kunde han redan efter 5 års förlopp i sitt arbete »Hortus Berolinensis» uppräknat mera än 6000 väl bestämda. Willdenows nit, ifver och omfattande kunskaper voro, i förening med hans kring alla länder vidt utgrenade relationer med alla naturforskare, de medel, genom hvilka denna trädgård inom kort tid steg till så stor vetenskaplig betydenhet, och man kan ej, med kännedom af alla dessa förhållanden och verkningar, utan rörelse af pietet och vördnad nalkas det lilla nu nära nog förfallna lusthus i en af trädgårdens lummigaste trädgrupper, som varit skådeplatsen för största delen af Willdenows curæ botanicæ. Hägnad af stat och folk och vördnad af lärdomen och nitet hos sina utmärkta föreståndare Schlechtendal, Link, Kunth, Otto, Bouché, har trädgården ständigt utvecklat sig och prunkar nu i rikedom och värde. Kunth lärer hafva i manuscript efterlemnadt en temligen fullständig katalog öfver de odlade växterna, men annars har man ingen nyare förteckning deröfver än Links 1821 utgifna Enumeratio plantarum horti botanici Berolinensis altera, hvilket arbete dock ej blifvit fullbordadt. Man uppskattar emedlertid växternas antal till 30—40,000 arter. Från Cap hafva Bergius, Ecklon och Zeiher samt Drège skickat växter och frön; från Brasilien Furst Neu-Wied, Sellow, v. Olfers, Beyrich och Riedel; från Egypten Ehrenberg, från Mexico Schiede och Deppe och dessutom hafva från botaniska trädgårdarne i Petersburg, Dorpat, Italien, Genève, Paris, London och Holland talrika dyrbarheter år från år meddelats. Sjelfva belägenheten är ej särdeles gynnande; midt på slätten utsatt för de ofta rasande veststormarne, och lågt liggande, ofta underkastad betydliga öfersvämningar, har den gång efter annan drabbats af de kännbaraste förluster af ädla och dyrbara växtalster; härtill komma Mullvads-syrsan (*Gryllotalpa*) som afäter så väl annuella som busk-

växter, och larven till en fjäril (*Bombyx dispar*), hvilken ödelägger största delen af löfträdens kronor. Så t. ex. står innevarande sommar nära nog hvartenda träd i den långa allén vid Charlottenburg aflöfvadt och naket som under vintern, och marken är öfversållad med de stora svartspräckliga odjuren. — Dessa vedervärdigheter egga så mycket mera till rastlöst arbete och ifrig omtanka, för hvilka det ock lyekats att bringa trädgården i sin nuvarande vackra ordning. Genom ett bredt gallerverk af jern inträder man på en gård omgifven af boställen för trädgårdens inspektor, elever och arbetspersonal, och smyckad med färgrika blomster-rabatter. Bakom denna hus-massa ligga de egentliga (10) växthusen i 3 dubbla rader och utgörande a) caldarier 1) för unga och späda växter, 2) för monocotyledoner, 3) för Ormbunkar, smärre Palmer och mera sällsynta växter, 4) för tropiska Aroideer, Filices, Cacteer o. s. v. 5) för nyholländska och Cap-växter, 6) för mera rent brasilianska och b) *tepidarier* för växter, ordnade dels efter stamländerna, dels efter den värmegrad de för sin trefnad ständigt fordra. Dessutom finnas naturligtvis en mängd drifbänkar, förvaringsbänkar för växter, som mot solljuset eller nattkölden fordra skydd m. fl. Den öfriga delen af trädgården är genomkorsad af slingrande gångar, som innesluta större eller mindre fält, der växterna i allmänhet äro ordnade efter de naturliga familjerna, och omslutas af busk- och trädväxter i de angenämaste grupperingar. I trädgårdens midt befinna sig tvenne höga växthus, det ena för Palmer och Cycadeer, det andra för i fri jord här växande höga nyholländska och brasilianska träd. Under sommaren äro växterna flyttade ut på fritt land och ordnade i grupper, bestämda dels efter hemland och dels efter naturlig släktskap; och det kan i sanning ej gifvas ett större nöje än lustvandrade i dessa herrliga odlingar, der färger och former blanda sig om hvarandra i en mångfald och prakt, som hänrycker och förflyttar åskådaren i tankan till de länder, hvarifrån dessa växter leda sitt ursprung.

I slutet af förra månaden firade härvarande Verein zur Beförderung des Gartenbaues sin årshögtid med en sedvanlig sommar-exposition af blommande växter och

nymogna frukter. Något dylikt kan endast tillvägbringas i ett land der hortikulturen räknas med bland bildade och bildande yrken, och der kärleken till det sköna och nyttiga i blomsterverlden är så allmänt utbredd. Alla de väldiga salarne i den Kungliga Vetenskaps- och Konst-Akademiens hus voro fyllda af växter, men fyllda på sådant sätt att anordningen bevisade smak. Bidrag voro lemnade från alla håll, från botaniska trädgården, de kungliga lustslotten, privatpersoner, Handelsgärtner, Potsdam, Hamburg o. s. v. och man skulle ovedersägligen hafva tröttats af blomstermassorna, om ej de utgjorts af det täckaste och underbaraste växtriket har att uppvisa. Det var ej blott en exposition af den Preussiska hortikulturens material; man kunde kalla den en profkarta af jordens vegetation.

Men om konsten, nitet, smaken och rikedomens inom Berlin från världens skiljda trakter hopbragt så mycket skönt af Floras förråder, så har naturen varit desto kargare mot stadens närmaste omgifningar. Sandåkrar, sandfält och små sandkullar — det är allt hvad man träffar på sina utflykter, och till vidden af mil måste excursionerna utsträckas om man har för afsigt att göra några botaniska fynd. Brandenburg likasom hela Norra Tyskland är fullkomligt af samma karakter som de danska öarne och till stor del äfven som Skåne; visserligen förekomma en och annan af de mera egentligt sydtyska arterna, som här äro i nordliga brynet af sitt utbredningsområde, likasom en och annan af de växter, hvilka i våra sydligaste provinser öfverflyttat från Tyskland, här uppträda i större massa och inverka på vegetationens physiognomi; men i allmänhet äro åker- och ängsväxterna de samma som hos oss; blott på de med sparsamma tall- eller löfträdsdungar planterade sandkullarne uppenbarar sig en något afvikande växtlighet. I en följande uppsats torde jag få tillfälle speciellt uppvisa den likhet eller skillnad som i vegetations-former visar sig mellan denna del af norra Tyskland och det sydligaste Skandinavien; ämnet är af intresse, men fordrar en utförligare behandling, än hvar-till nu är tillfälle.

A—n.